

"Kroniick"

2^e JR G.
N° 1

MEDEDELINGEN
Oudheidkundige
Kring Voorst

MEDEDELINGENBLAD VAN DE OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST

Tweede jaargang nummer 1.

Bestuur:

Voorzitter : Vacant
Secretarissen : R. de Wilde, Deventerweg 22, Gietelo
A.H. Rengersen, Zeedijk 33, Nijbroek
Penningmeester : A.J. Bessels, Enkweg 9a, Posterenk
Archivaris : H.T. ten Hove, Tuinstraat 24, Voorst
Leden : Mevr. M. Dulack-Klaaysen, Rijksstraatweg 139, Twello
L.W. Jeswiet, Eesterbrinkweg 6, Gorssel
J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde

Redactie : H.J. ten Hove
A.H. Rengersen
J. Lubberts

Redactie-adres : J. Lubberts, Kon, Wilhelminastraat 10, 7396 AJ Terwolde

De redactie-commissie wil een ieder nogmaals aansporen tot het leveren van copie, hoewel het haar genoeg doet dat opnieuw enkele leden voor de eerste maal een bijdrage geleverd hebben voor deze uitgave.

Hopelijk zullen zij dit voortzetten en zal dit anderen aansporen om ook een bijdrage te leveren.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

EXCURSIES.

Op zaterdag 9 juni zal een excursie gehouden worden naar de opgravingen van het klooster Ter Hunnepe. De rondleiding zal staan onder de deskundige leiding van de heer de Vries.

Het verzamelpunt voor deze excursie is de Pessink in Epse. De rondleiding vangt aan om 14.30 uur precies. Dus zaterdag 9 juni om 14.15 uur bij de Pessink in Epse.

De tocht langs de IJsseldijk n.a.v. de lezing van de heer van Soest zal gehouden worden in de eerste helft van september. Nadere mededelingen hieromtrent zullen nog volgen.

Red. comm.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

CONTRIBUTIE.

Denkt u aan het voldoen van uw contributie. Dit kunt u voldoen door fl, 15,- te storten op: Rabo bank Twello nr. 362809267 ten name van de Oudheidkundige kring Voorst. Jeugdleden en A.O.W,-ers betalen fl, 7.50. Donateurs: ieder bedrag is welkom. Giro-nr. Rabo bank Twello is 879796.

De penningmeester.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

VAN DE BESTUURSTAFEL.

Zoals bekend had mevrouw v. Heuven zich om persoonlijke reden toch genoodzaakt gezien voor de vacature van voorzitter te bedanken.

Het bestuur heeft nu de heer Kloosterboer, Rijksstraatweg 5 te Wilp benaderd. Zoals het zich laat aanzien mogen we met een positief resultaat rekening houden,

Het bestuur is druk bezig met het vervaardigen van vitrines om de oudheidkundige vondsten in de gemeente Voorst te kunnen tentoonstellen.

Het is de bedoeling om deze per toerbeurt te plaatsen in bijv. de hal van banken, scholen, leesalen etc. Om de hoge kosten hieraan verbonden te kunnen dekken is een beroep gedaan op de gezamenlijke Rabo banken in de gemeente Voorst. Gedeeltelijk hebben deze reeds positief gereageerd wat ons dan ook zeer verheugt.

De secretaris.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING,

gehouden op 22 maart 1979 te Wilp in dorps huis "De Pompe".

1. Opening. De wnd. voorzitter R. de Wilde opent 19.35 uur de vergadering, waarbij aanwezig 7 bestuursleden en 15 leden, waarna tot ca 20.00 uur nog 8 leden binnenkomen.
De wnd. voorz. heet ieder welkom en herdenkt het overlijden van de heer Kedde, mede oprichter van de kring. De heren Bessels en Jeswiet vertegenwoordigden de kring bij de crematie,
2. Notulen vorige ledenvergadering. Deze zijn geplaatst in de eerste uitgave van de Kronijck in april 1978. Geen opmerkingen.
3. Ingekomen stukken en mededelingen. 1) De voorz. heer Crompvoets heeft in mei 1978 de gemeente verlaten. De heer Crompvoets heeft o.a. veel bemoeienis gehad met het opstellen van de statuten. De heer Jeswiet heeft enige tijd als wnd. Voorz. gefungeerd en moest zich om persoonlijke redenen terugtrekken. Het bestuur vond aanvankelijk mevr. van Heuven-Reesink bereid als voorzitster. Zij heeft zich echter om acute gezondheidsredenen moeten terugtrekken. Op kortetermijn kan het bestuur niet met een oplossing komen en verzoekt de vergadering de vacature te mogen aanhouden. De heer Piepenbroek vraagt hoe lang het bestuur nodig denkt te hebben een nieuwe voorzitter te kunnen voordragen. De heer de Wilde antwoordt dat de kwestie op de eerstvolgende bestuursvergadering aan de orde komt. Gevraagd naar suggesties werd door de vergadering geen voorstellen gedaan.
2) Het bestuur heeft sedert de laatste ledenvergadering 8x vergaderd. Aan de orde kwamen o.n. Kronijck (3x verschenen), lezingen (heer Bolweek over tegels), vitrines (vrijwel gereed), fietstocht heer Wolters (gedeeltelijk in Kronijck, heer Kedde droeg nog veel bij op oudheidkundig gebied), statuten (inmiddels aan de leden verstrekt), IJsseltocht (n.a.v. lezing dijkverzwaring, kon geen doorgang vinden wegens geringe deelname), bezittingen van de kring (werden beschreven). Cursus oude handschriften (onder leiding van prof. Jappe Albers, gegadigden kunnen zich in verbinding stellen met mevr. Dulack), toekomstige activiteiten (bezoek tegelmuseum, lezing kerkrestauratie Voorst, korte excursies in omgeving).
4. Verslag kascommissie. De heren Luttikhuizen en Vleming hebben de zaak bekeken en in orde bevonden. De wnd. Voorz. dankt de beide heren. De heer Vleming blijft nog 1 jaar in de kascommissie, de heer Luttikhuizen treedt af en mevr. van Reede-van Hoek is bereid de vacature te vervullen.

5. Verslag van de archivaris. In de loop van de jaren hebben personen die onze vereniging een goed hart toedragen, diverse werktuigen, gebruiksvoorwerpen e.d. aan de vereniging geschonken. Het merendeel van deze artikelen bevindt zich in een schuur te Gietelo, de kleinere voorwerpen bij enkele leden thuis. Het bezit is geregistreerd, o.a. bezitten wij: 2 wanmolens, linnenpers, houten en ijzeren ploeg, wagenschotten, beugel-tasje. Zolang we nog niet over een verantwoorde opslagruimte beschikken zal het museumdepot te Zutphen onze eigendommen willen opslaan en eventueel restaureren.
6. Bestuursverkiezing, Voorzitter, zie onder punt 3. De heer Bessels is aftredend, geen tegenkandidaten, bij acclamatie herkozen.
7. Rondvraag. Bij de rondvraag werden nog enkele vragen gesteld, die door de wnd. Voorz. tot volle tevredenheid werden beantwoord,
8. Sluiting. Om 20.15 uur sluit de heer de Wilde de vergadering onder dankzegging voor de bijdragen door de leden aan deze bijeenkomst geleverd.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

IN MEMORIAM G.J. KEDDE

Op 16 februari 1979 is G.J. Kedde overleden. Wat deze persoonlijkheid voor de gemeenschap Twello betekende merkt men pas als hij er niet meer is. Kedde was van het eerste begin lid van de Oudheidkundige Kring der gemeente Voorst en een zeer verdienstelijk lid. Hij wist erg veel van de geschiedenis van huizen en personen uit de omgeving. Hij wist dit niet uit schoolboekjes maar uit eigen studie en juist hierom is dit zo bijzonder. Kedde was autodidact (zelfopvoeder) op dit gebied, een heel bijzonder terrein, waarvoor men veel geduld moet hebben om enige vorderingen te kunnen maken. Wij die hem kenden zullen hem missen, zelfs zeer missen. Zijn menselijkheid, zijn wijsheid, zijn geduld en zijn levensblijheid waren een voorbeeld en een steun voor velen, zeker in zijn eigen gezin en overige familie. Velen uit de gemeente zullen Kedde kennen door zijn lezingen met dia's over vroeger. Hij bereidde velen een genoeglijke avond en misschien dat de jongeren nog eens van zijn werk zullen profiteren. Het bestuur hoopt in de toekomst ons lid Kedde te kunnen eren op een manier die hem toekomt. Vergeten zullen we Kedde niet en we hopen u in de toekomst over zijn werk te kunnen mededelen. Zijn vrouw en zijn kinderen wensen wij sterkte toe bij het overwinnen van de leegte, het wennen aan de lege stoel. Kedde heeft nu de grote rust en laten we hem die gunnen.

Het Bestuur.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

BALANGRIJKE VONDST IN TWELLO.

In de Schoolstraat in Twello verbouwt de heer Kuis een oude boerderij. Bij deze werkzaamheden deed hij een zeer bijzondere vondst. Een prachtige geslepen stenen bijl uit ongeveer 2000 voor Christus. Grof gedateerd kont deze bijl uit einde neolithicum (nieuw-steentijd), begin bronstijd. Met verdere mededelingen zullen we wachten tot het officiële bericht van de heer Hulst, de provinciaal archeoloog, binnen is. U hoort er dus nog meer van.

In de volgende Kronijck zult u een lijst aantreffen van bij mij bekende vondsten uit de gemeente Voorst. Degene, die dit interesseert kan er dan mee aan het werk. Ik zou het prettig vinden als u mededeling deed van vondsten, die u zelf doet. Veel vindingsgeluk voor de' komende zomer.

L.W. Jeswiet_e

-o-o-o-o-o-o-o-o-

TEGELS REDDEN

Onder het puin van een gesloopte boerderij werden tegels ontdekt. Mooie, gekleurde, Makkummer tegels niet vogelfiguren; zo'n honderd jaar oud. Tientallen exemplaren waren hopeloos beschadigd, vernield, verpulverd. Het was voor een liefhebber om te huilen. De sloper had kennelijk ook getracht een paar tegels los te kloppen, maar had geen beter resultaat gehad dan wat trieste brokken. De specie van de zetter was helaas van een uitnemende kwaliteit geweest.

Alle droeve resten werden verzameld en vervoerd naar een diamantzaag. De kunst was nu secuur op de scheiding van de tegels een snede te maken in de baksteen-laag. Vakwerk! Wanneer de sleuf precies diep genoeg was, moest 't brok puin op de rand van een balk gebroken worden. Een spannend moment, maar 't ging iedere keer weer goed. Tenslotte werden er tegels overgehouden met tien cm puin vast aan de achterzijde. Toen werden die blokken op z'n kant gezet en de tegel er afgezaagd.

Na een dag van zware arbeid werden zo uiteindelijk elf gave en een aantal gebroken (maar nog wel volledige) exemplaren verkregen, Van een eend waren er twee aanwezig en daarvan kan er één zonder al te veel "hartzeer" naar 't Tegelmuseum te Otterlo.

Wanneer U tegels met puin (of puin met tegels) in Uw bezit heeft, ga er dan nooit met hamer en beitel of met zoutzuur mee aan de gang. Alleen de diamantzaag kan u helpen,

A.J. Bessels
R. de Wilde

-o-o-o-o-o-o-o-o-

HET HAARDSTEDENREGISTER VAN WILP IN 1749

Ook voor het kerspel Wilp werd in 1749 een lijst van huizen, haardsteden enz. aangelegd, om een overzicht te verkrijgen van de belasting op haardsteden, dienstpersoneel e.a. Dat van Wilp wijkt enigszins af van die van Twello en Terwolde. In Wilp werden ook de aantallen morgens bouwland vermeld en wel gesplitst in kleigrond en zandgrond. Verder werden in Wilp ook de pachtsommen van huizen en landerijen vermeld, zodat we kunnen vaststellen, dat het register van Wilp wat uitvoeriger was dan van de andere kerspelen. De verdere gegevens: de namen van huizen en bewoners, het uitgeoefende beroep, de aantallen kinderen en personeel werden in Wilp op dezelfde manier als elders aangetekend.

De huizen werden onderscheiden in adellijke huizen of "Jonckeren Huysen", herbergen, huizen in de dorpskom en boerderijen. In de taal van die dagen heette het: "Heerdsteden, voor so veel de Jonckeren Huysen, Herbergen ende Huysen in de Dorpen aangaat, en ten reguarde (opzichte) van de Boere Plaatsen, of het heele, drielinghe of halve Erven of Catersteden sijn".

In afwijking van andere kerspelen werden in Wilp de molens niet apart vermeld, maar tussen de andere huizen. Allereerst het "Mullershuy", dat bewoond werd door Gradus Cock met vrouw en drie kinderen en twee man personeel. Hij was aangeslagen voor twee haardsteden, maar als zijn beroep werd opgegeven smid en tapper. Dat hij ook molenaar is geweest blijkt uit het register niet. Bedoeld zal hier zijn de molen aan de Arnhemse weg, die in 1650 ook al vermeld wordt. Een tweede molen komt wel in 't register voor, n.l, die in de Posterenk, die in 1736 was gesticht door de Heer van Broeckhuysen van de Lathmer. Daar woonde in 1749 als molenaar Gerrit Oostendorp, die twee kinderen had en vijf man personeel. Zijn woning was als herberg aangegeven en voor drie haardsteden aangeslagen. Hij heeft dus minstens één nevenbedrijf uitgeoefend,

Ook in 1749 was het kerspel Wilp in rotten verdeeld, maar die indeling wijkt nog al af van die van 1650. Het register begint met het rot van Jan Slijckhuys, dat het gebied rondom het dorp omvatte met 34 huizen.

Vervolgens het rot van Willem Jansen Brouwer, naar de kant van Deventer, met inbegrip van de latere Stenenkamer en langs de Voordersteeg tot en met de Noordijk, met 38 huizen. Dan volgde het rot van Herman Regtholt, dat het noordelijk deel van de Achterhoek omvatte met 41 huizen. Daarna het rot van Bartolt Crijt in het zuidelijk deel van de Achterhoek met 28 huizen en tenslotte het rot van Peter Hendriks, dat lag naar de kant van Gietelo en slechts 20 huizen omvatte. Dit was dus een heel andere indeling dan in 1650, toen er maar drie rotten waren.

Wat de "Jonckeren Huysen" betreft, vinden we in Wilp allereerst vermeld de Lathmer van de Heer Van Broeckhuysen. Hij had geen kinderen meer thuis, hield elf man personeel en was aangeslagen voor twaalf haardsteden.

Het Huis Leeuwenberg werd in 1749 bewoond door Jan van Schoten met twee kinderen beneden 15 jaar en één man personeel. Het Huis stond te boek voor elf haardsteden.

Ook op de Sonnenberg woonde een echtpaar van Broeckhuysen, maar hier waren slechts twee haardsteden aanwezig, wat wijst op beperkte omvang. Dit was dan alles, wat de adellijke huizen aangaat. Hierbij kan nog opgemerkt worden, dat het Huis te Wilp, eerder de zetel van een machtig geslacht, in 1739 was afgebroken en dus in 1749 niet meer bestond.

Herbergen werden in die tijd in Wilp ook veel aangetroffen, evenals Elders. Vreemd genoeg vinden we in het dorp geen enkele herberg, alleen de brouwerij en tapperij van Willem Jansen, die vermoedelijk op zijn tijd ook wel een borrel zal hebben verkocht, evenals Gradus Cock op het Mullershuys (zie boven). Maar voor de brug van Deventer lagen drie herbergen vlak bij elkaar nog net op Wilps gebied. Het waren de Dood van Helmich van Scheelle met vier haardsteden, de Exter van Derck Gerrits met twee haardsteden en de Venus van Jan Rutgers, ook met twee haardsteden. Hier was dus gelegenheid genoeg om de tijd te doden, als men lang voor de brug moest wachten. In het rot van Willem Jansen werd ook de Hurnecamp als herberg opgegeven, maar die telde slechts anderhalve haardstede en zal dus wel erg klein zijn geweest. In de Achterhoek lag nog de herberg de Swarte Colck met twee haardsteden en bewoond door weer een Willem Jansen. Naar deze vroegere herberg is nu nog een weg genoemd. Tenslotte werd er nog herberg gehouden door Arent Arents in de Tuitert, of zoals men toen schreef de Toitert. Hij was voor twee haardsteden aangeslagen, had zes kinderen boven de vijf jaar en een dienstbode.

Wat de verder uitgeoefende beroepen betreft, vinden we in Wilp maar weinig gegevens vermeld.

Op het Gansenhuis woonde de kleermaker Jan Wijers; de koster Thomas Renssen was tevens azijnverkoper en Jan Bartels in een huisje van de kerk was timmerman. Dan vinden we nog een kleermaker Wander Herms op de Streyler, een timmerman Rutger Geurts op de Bruggemate, een timmerman Gerrit Willems op de Wisselerhoeve, een kleermaker Jan Lambers op de Wilperweyde, een timmerman Egbert Herms op de Schramate bij het Soerhuis en een azijnverkoper Jacob Wanders op het Bultje in hetzelfde rot van Peter Hendriks. En dan was Samuel van Beinum nog hovenier op de Lathmer. Hij woonde in een apart hoveniershuis, maar zijn haardstede was onder die van de Lathmer begrepen. Schoenmakers kwamen in het hele kerspel niet voor. Ook in Wilp kende men de z.g. "Capitalisten". Als een persoon 3000 gld bezat, of een man en vrouw samen 4000 gld, dan werd men als kapitalist beschouwd. Als zodanig vermeld het echtpaar Van Broeckhuysen op de Lathmer, het echtpaar Jan Dercks op Slijckhuys, Jan van Schoten en vrouw op de Leeuwenberg, de wed. Esse Gerrits op Olof Snijdershuis, en het echtpaar Wolter Alerts op de Oye. Brouwer Jansen voornoemd met vrouw en dochter stond te boek als drie kapitalisten. Op het Voorde woonden de heer De Wolf en echtgenote, ook al kapitalisten, op de Clocke het echtpaar Wessel Harms, en op de Sonnenberg de boven vermelde Heer van Broeckhuysen, eveneens kapitalisten. Op de boerderij de Sonnenberg stond Wijer Jochemas als zodanig aangegeven én op de Lochem Steven Bertels en echtgenote. In de herberg de Toitert (zie boven) woonden er drie, n.l. Arent Arents, zijn vrouw en zijn schoonzuter en op de Grote Vondelaar was Bartilt Crijt ook al zo'n vermogend man. Dat waren in totaal dus 13 gezinnen, wat meer in Terwolde, maar heel wat minder dan in Twello.

Het aantal armen, dat geen haardstedengeld hoefde te betalen, was in Wilp heel gering. Op de Belt in het dorp woonde Derkje Marie in een kamer, op de Biele Jan Arents en vrouw, op de Bruggemate Stijntje Jans, ook al in een kamer, op de Vellermate Lijsbet Jansen als inwoonster en in een bijgebouw op de Toitert het echtpaar Gerrit Smit. Dan nog op het Koekenveld Steventjen Jansen als inwoonster; dat waren dus slechts zes á zeven armlastigen in het hele kerspel.

Bij enkele huizen was een herenkamer of "lanterkamer" (lanter = landheer) aangebouwd. Zo was bij een huis op de Stenenkamer een kamer voor mevr. Nilant uit Deventer, niet één haardstede. Op het Blockhorst (Buddenzand) was een kamer voor de heer Budde, op de Nurnecamp voor monsr. Cremer in 't Suyckerbrood, op de Kelder voor monsr. Brilleman, op de Plette voor de heer Ferdinandus, op de Methorststee in de Achterhoek voor de heer Methorst, op de Bredelaar voor mevr. Marienburgh, op de Gemeene Paal voor Mevr. Nilant (het is niet zeker, of dit dezelfde is als van de Stenenkamer).

Op de kleine Vondelaar voor monsr. Lensinck, op de Haselenberg voor apotheker Meynts, op Vijfhuisstee voor de heer Slichtenbree en op Zuydwijck voor monsr. Klopman. Allen kwamen uit Deventer en allen waren voor één haardstede extra aangeslagen.

Bij de boerderijen waren de volle erven alle aangeslagen voor vier haardsteden, de drielingen voor drie, de halve erven voor twee en de katersteden voor één. Als volle erven en hun bewoners vinden we aangetekend:

het erve "Voor Wilp" bij de Lathmer	Jacob Hissink
Het Veen	Jan Derksen
het Slijckhuys	Jan Derks (zie boven)
de Kribbe	Evert Goossens
de Mars	Antony Derks
de Hof te Wilp	Hendrik Jansen
het Holt	Wessel Jansen
de Oye	Wolter Alerts (zie boven)
De Loine	Peter Gerrits
de Bergel of Bargel	Jan van Schoten
de Bellinckhof	Willen Hendriks
de Blockhorst of Bruckhorst	wed. Mensinck
de Kleine Noordijk	Albert Berents
de Bruggenbosch (Nijenhuis)	Hermen Willems
Sugtelonsgoed (?)	wed. Derk.Jans
het Sluinen	Teunis Peters
het Sourhuys	Jacob Brink
het Grotenhuys	Henrick Willems

De meeste volle erven lagen dus in het oostelijk deel van het kerspel. Als drielingen worden opgegeven:

de Bolterije	Jan Gerrits
de (Grote) Noordijk	Jan Roelofs
de Elshof	Wolter Jansen
ter Hinde (ter Inde?)	Willen Gerrits
Pikkershorst (Hombrake)	Jan Tomas
den Hul (?)	Berent Henriks
de Sonnenberg	Wijer Jochens (zie boven)
de Gemeene Paal	Rutger Rutgers (zie boven)
de Grote Vondelaar	Bartolt Crijt (zie boven)

de Cranencamp	Roelof Gosens
de Stougrave	Klaas Eltink
de Oortstoot (?)	Jan Willens
de Haselenberg	Willem Herms
Zuydwijck	Wolter Willems (zie boven)
de Roebertscamp	Arent Jansen

Als halve erven waren te boek gesteld Sandesteyn, Wilperhorst, de Post, Methorststee, Roeterinck, de Bredelaar, Wisselerhoeve, Wisseler, den Bosch, de Lochem, Keurhorst, Gorseler, Kleine Vondelaar, de Inde, het Honden, den Hoek en Lollebroeck. Verder waren er niets dan katersteden met één haardstede en soms nog een halve haardstede voor een inwonend persoon. Ook in Wilp was de dorpskom niet groot. Ze telde buiten de kerk tien huizen, dus een paar meer dan Terwolde en Nijbroek. Het waren: de Heege, de pastorie, de kosterij, nog een nieuw getimmer bij 't kosterhuis, een "kerkenhuysie", de Hof te Wilp, de Creeftenberg, Olof Snijdershuis, de brouwerij van Willem Jansen en de Belt.

Tenslotte geeft het register nog enige aanwijzing over de omvang van de bevolking. De kinderen beneden de vijf jaar zijn hier niet onder begrepen, omdat die niet werden vermeld. De telling levert dan het volgende resultaat op:

Rot van Jan Slijckhuys	179 inwoners
Rot van Willem Jansen Brouwer	161 inwoners
Rot van Herman Regtholt	172 inwoners
Rot van Bartolt Crijt	134 inwoners
Rot van Peter Hendriks	<u>82 inwoners</u>

Totaal aantal inwoners boven 5 jaar 728

Als we de kinderen beneden 5 jaar daarbij tellen, komen we, voorzichtig geschat, op een inwonertal van tussen 700 en 800, Omstreeks 1800 was dit aantal volgens een andere bron 1092. Het meetellen van de heel jonge kinderen geeft echter een geflatteerd beeld van de bevolkingstoestand, omdat de kindersterfte vroeger zeer groot was.

J. Vredenberg.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

ADVERTENTIE UIT DE DEVENTER COURANT VAN MEDIO APRIL 1848

BURGEMEESTER EN ASSESSOREN der Gemeente Voorst,
in de Provincie Gelderland, zullen op Donderdag den 11 den Mei 1848,
des voorMiddags ten 10 ure, ten huize van HERMAN de GROOT, Herbergier in
het Blokhuis te Terwolde, onder nadere approbatie van H.E.G.A. Heeren Gede-
puteerde Staten, AANBESTEDEN:

HET BEPUINEN en BEGRINTEN van ongeveer 8514 strekkende ellen wegs, beginnende aan de Vollehand, nabij de Stad Deventer, en loopende door het Dorp Terwolde tot aan de grenzen van Vaassen, benevens het gereedmaken van de AARDEBAAN tot dien weg, alsmede nog het bouwen van TWEE TOLHUIZEN met SLAGBOOMEN en het maken van eenen STEENEN DUIKER.

De Bestekken van het Bepuinen en Begrinten, benevens die der Tolhuizen, zullen acht dagen voor de aanbesteding ter lezing liggen:

Te Deventer bij KIESBRINK, te Zwolle bij SCHUIER, te Vollenhove bij van der VEEN, te Kuinre bij KOOPMAN, te Arnhem bij HULSTEIN, te Zutphen bij ZWARTJES, te Voorst bij PLANTEN, te Wilp bij JOLINK, te Twello bij van ENTER, te Terwolde bij H. de GROOT en te Nijbroek bij van ZOMEREN.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

Langs den Veluwschen Bandijk, dien we door het welvarende Terwolde volgen, tot waar hij langs Matanse, Meermuiden en Dijkhof uitloopt op den grooten weg van Deventer naar Twello, openbaart dit gedeelte van niet bezocht Gelderland, zijn meest karakteristieke eigenheden. Heel het land tusschen Griftkanaal en IJsel laat zich van den hoogen dijk overzien, en gelijk de schrijver van "Ons Eigen Land", reeds zeer juist heeft opgemerkt, is het toerisme, dat voor deze streken past, er een van hoogst comfortabelen aard. Al rijdende ontgaat u niets van de dorpjes, die vertrouwelijk zich vleien tegen den dijk, van zonnige landschapsbeelden en bedrijvige pontveergezichten, die u overal vertellen, waar Voerman zijn schilderijen maakt. Voor ge er op verdacht zijt, staat Deventer's Lebuinustoren reeds voor u uitgebeeld, hoog boven het silhouet van de energieke koopmanstad aan den IJsel. Ook dit uithoekje van Gelderland heeft al zijn enthousiasten beschrijver gevonden en werd reeds toeristisch grondig verkend. Jac. P. Thijsse, die een der eersten in den lande is geweest, welke de aandacht heeft gevestigd op het eenvoudige schoon van alluviale streken, en de schoonheid van "De bonte Wei" op kleurige wijze kon brengen tot de koek- en beschootjesetende vaderlandsche jeugd, heeft in zijn Verkade-Album "De IJsel", van dit landje wonderen verhaald, waarvan ook groote menschen nimmer gedroomd zullen hebben. Meer vertellen ervan doe ik niet. Ieder weet nu wel, wat ik de beste voorbereiding acht voor een fietstocht langs den Veluwschen IJseloever, van Dieren in het Zuiden, tot het grappige rivierdorpje Zalk hoog in het Noorden, zoo vriendelijk gelegen even over de provinciale grens bij de delta van het Kampereiland.

In de omgeving van Twello wordt het boersche land weer voornameer. Daar komen overal heerenhuizen, gelegen in boomrijke parken met veel vijvers, en buitenplaatsbosschen, die peinzende oude IJselkolken en wielen omzoomen, ons met breede dreven en statige alléeën voorbereiden op de vorstelijke ligging van kasteelen als de Lathmer en de Poll.

Aan de vele buitencafé's en uitspanningen, die we langs Twello's wegen zien, is de nabijheid van een groote stad te bespeuren, wier inwoners hier hun zomersche uitstapjes en Zondagmiddagwandelingen maken. En waarlijk geen toerist zal zich een langer oponthoud in deze contreien beklagen!

Matanse, Duistervoorde, Bruggenbosch, Weezenveld, Hunderen, Meermuiden, de Parkelaar.... ze hebben allen hun waardigheid van deftig lusthuis opgehouden in de statigheid van hoog geboomte, in goed verzorgde gazons met solitaire bruine beuken, kostbare groepen kuipplanten, vooral ook in fraaie waterpartijen en rijke bloemperken.

Maar het zijn alle grauw- of wit gepleisterde huizen, van het type, dat de negentiende-eeuwsche landgoedbezitter voor het unicum van landelijke architectuur schijnt gehouden te hebben. De naam Eureka van een dezer Twellosche buitenverblijven, duidt dan ook gewis alleen op de ligging, en is zeker niet toepasselijk op de bouwwijze van deze patricische huizinge. Zoo doet Twello, mede door het bijna geheel ontbreken van het moderne villa-type, in veel denken aan Hees bij Nijmegen. Ook langs den mooien landweg naar de Voorster "Middachter Allée" wordt de oud-modische buitenplaatskarakteristiek voortgezet in de beide landgoederen Groot- en Klein Noordijk, terwijl Voorst en Brummen, blijkens een gelijksoortige buitenhuisarchitectuur, meer in trek schijnen te zijn bij ouderen van dagen, dan bij jongere forensen.

Wel is waar biedt het landschap tusschen IJsel en Grift zijn intimiteiten openhartig aan langs de rivierdijken, maar daar juist het allermooiste brokje Veluwedijk geen fietspad heeft, ziet de wielertoerist niet het heerlijke landschap, dat de bandijk alleen maar den wandelaar te bewonderen geeft op het landgoed De Poll.

Stal daarom uw fietzen bij den Zutfenboer, met verzoek ze te brengen naar het café bij het beroemde Voorster watermolentje. Na uitgerust te zijn kunt ge dan vervolgens langs den grooten weg een eindje in de richting Wilp terugwandelen tot bij het Soerhuis, waar rechts een grintweg, tusschen hakhoutbosch naar den dijk loopt, die hier voor een vaderlandschen rivierdijk al een heel bijzonder karakter heeft gekregen. Op den dijk gekomen bemerkten we, dat deze rechts begroeid is met prachtige beuken, die hun takken breed-uit laten neerhangen langs de dijkglooiing en een onverwacht mooi boschlaantje vormen.

Het bord met verboden toegang mogen wij negeeren, daar de eigenaresse van deze heerlijkheid haar bezitting voor ieder fatsoenlijk wandelaar vrij toegankelijk stelt. Het dijklaantje volgen we nieuwsgierig en het houdt bij iedere bocht onze belangstelling gaande, want telkens biedt het nieuwe verrassingen. Nu eens is het een doorkijkje op het witte huis De Poll, dan weer zien we over de rivier de verspreide woningen van Gorssel, of boeit ons het uiterwaardland met zijn kolken en de grillige omgroeiing van knoestige knotwilgengedrochten.

Temidden van hoog-op-schietende elzen- en wilgenhout, waartusschen in het voorjaar lijsterbes en vogelkers, sleepruim en meidoorn hun bruids-bloesems strooien en de dotterbloem het Caltagoud toovert langs de vergeet-mij-niet-blauwe boorden van een geheimzinnige boschkolk, staat een rustbank. Ik toefde er nog dit voorjaar, toen hoog boven mij de zwellende bruine beukenknoppen zilverig uitstonden tegen het zonneprikkende blauw van een blijden lentehemel. En toen ik daar aan het gestadige zilp-zalp, zilp-zalp, zilp-zalp, de luidruchtige tjif-tjaf ontdekte in de bloeiende twijgen van een wilden kerselaar, toen in een statig vol plané de ooievaar van den Zutfenboer kwam neerstrijken in een moerassig buitendijksch weitje, werd het mij duidelijk, dat dit stukje wonderschoone bandijk voor hen, die ontvankelijk zijn voor de duizendvoudige wisseling van de op elkaar inwerkende natuurstemmingen, een waarnemingsgebied moet zijn, dat onuitputtelijke stof levert met evenveel verscheidenheid als het rijke natuurleven zelf.

Gelijk de onsterfelijke Heimans een boek wist te schrijven over een stukje vaderlandsch krijtland van nog geen half uur in omtrek, zou er ook een heerlijk natuurboek te geven zijn, louter en alleen over dat dijk-landschap tusschen Wilp, Voorst en Klarenbeek. Wie hier wandelt, herinnere zich Nietzsche's epigram:

"Freu die Natur und ganz! - Wie fängt er's an:
Wann wäre je Natur im Bilde abgetan?
Unendlich ist das kleinste Stück der Welt!
Er malt zuletzt davon, was ihm gefällt,
Und was gefällt ihm? - Was er malen kan!"

Onze boschdijk is ook de mooiste weg naar den stuggen historischen kasteelburcht Nijenbeek, gelegen in een uiterwaard vlak aan een zwierige IJselbocht. Langs een wegje door het korenland, dat we achter op het erf van den Zutfenboer inslaan, kunnen we onzen rivierdijk weer bereiken, die met een sierlijke zwenking zich door het beukenwoud van De Poll slingert, maar voorbij het witte huis al gauw weer vriendschap sluit met het vriendelijk struikgewas, waarin de egelantier zijn bloemtwijgen in Juni te tusschen bloesemende braambogen en geurende kamperfoelie-lianen.

Zowaar maakt onze dijk zich een oogenblik los uit de omarming der wilde bloemheesters, om tusschen twee blanke rivierwielen het bloemenweiland in te gaan. Maar spoedig keert hij weer terug tot het bosch, dat hij dan trouw blijft tot dicht bij het Voorster molentje.

Die grimmige torenburcht Nijenbeek is een groote bezienswaardigheid onder de Geldersche kasteelen, en staat dan ook, zoolang er van een Geldersch toerisme sprake is, met een vette letter aangeduid in de gidsen van Zutfen, Deventer, Gorssel en Brummen. Het is een krijgshaftig uiterwaardkasteel met een geschiedenis, die zich natuurlijk over Drusus' tijden heen verliest in den nevel, welke de vroegste historie van al dergelijke gebouwen placht te verbergen zoodat er ook niets met eenige zekerheid van is te boek gesteld.

In de 13de eeuw schijnt er het eerst in kronieken melding van te zijn gemaakt, maar zijn algemeene vermaardheid dankt deze IJselburcht toch aan het verblijf van den "vetten" hertog Reinoud III, die hier van 1365 tot 1371 door Eduard van Gelder gevangen werd gehouden. De volksfantasie liet hem in de gevangenis zóó zwaarlijvig worden, dat men bij zijn bevrijding genoodzaakt was de deurposten uit te zagen en de kastelein zal niet nalaten u met overtuigend gebaar den wijden gemetselden boog aan te toonen, waarin thans nog de deur gevat is. Doch wanneer men hem dan attent maakt op het in hetzelfde vertrekje aangebrachte gemak, en hem de vraag stelt, hoe de vette hertog daarvan dan wel gebruik heef te kunnen maken, daar de toegang nog veel smaller is, dan heeft hij het, tien tegen een, in de ridderzaal te druk met andere bezoekers. Of hij is reeds naar boven gestegen langs de nauwe wenteltrap, die uitloopt op een dakomgang, welke een wonderrijk panorama biedt op heel het IJselland tusschen Zutfen's St. Walburg en Deventer 's St. Lebuïnus. Een vruchtbare, feestelijke landouwe met al in het ronde dorpen en gehuchten, zwierige velden en schoone bosschen, ál leven, ál vreugde zoover het oog reikt.

Overgenomen uit: Ons mooie Nederland - Gelderland III: DE VELUWE
 door D.J. van der Ven
 Uitg. : J.M, Meulenhoff,
 Amsterdam 1918

ex libris:
A. Lenselink
K. de Boerweg 21
9795 PJ Woltersum